

Alexander Shonert:

Vrátit bych se už nedokázal

„Je obdivuhodné, že je ochoten využít vlastní fenomenální hrací schopnosti, aby předvedl své teorie v praxi a své umění a odbornost sdílel s kolegy a studenty velmi otevřenou formou.“

Britský časopis The Strad

Alexander Shonert, houslista, jehož umění obdivovali i Josef Suk a Karel Svoboda, pedagog, který má žáky po celém světě, a absolvent jedné z nejlepších ruských konzervatoří – Novosibirské státní hudební akademie, přesídlil do České republiky v roce 1999. Od té doby bydlí v Praze. Jako uznání za přínos české kultuře mu bylo v roce 2010 uděleno české občanství. V roce 2014 vystoupil s dvouhodinovým recitálem před naplněným stojícím sálem v jedné z nejprestižnějších koncertních síní v USA – v National Gallery of Art ve Washingtonu, D.C. Alexander se pohybuje v různých stylech, od klasiky po jazz nebo folk, jeho doménou je židovská hudba, vyhledávaný je pro své umění improvizace zejména ve vztahu k výtvarnému umění a poezii. Také se hodně věnuje charitě. Obyvatelé pražské Palaty nebo studenti Univerzity třetího věku na něj nedají dopustit. Jak Alexander říká: „A vůbec jim nevadí, že jsem Rus.“

Vystudoval jste konzervatoř v Novosibirsku, ale narodil jste se v Irkutsku, městě politických vězňů. I vaší rodiny se tahle historie týká?

Ano. Irkutsk má tuto dlouhou neblahou historii. Už za cara tu byli věznění děkabristé a můj dědeček byl také v gulagu. Po propuštění v tom městě zůstal.

V sedmnácti jste rodný Irkutsk vyměnil za Novosibirsk. Proč?

To je jednoduché. V Irkutsku jsem neměl šanci najít dobrého učitele hry na housle. V Novosibirsku jsem vystudoval jak hru na housle, tak jsem pak složil i doktorské zkoušky. Na tamější konzervatoři jsem tedy dosáhl toho nejvyššího hudebního vzdělání.

Vy jste se ve třídě pro nadané děti dostal k pozoruhodnému učiteli...

Máte pravdu – byl to Zachar Bronn, v jehož třídě jsem pár měsíců potkával i Maxima Vengerova nebo Vadima Repina. Krátce po mém příchodu ale

Zachar Bronn emigroval do Německa a vzal s sebou jen čtyři žáky. My ostatní jsme zůstali v Novosibirsku.

Lze říci, že Vengerov a Repin měli tu výhodu, že je Zachar Bronn vzal s sebou?

Jejich výhoda spočívala v něčem jiném – v délce studia u Bronna. Repin u něj studoval od šesti let, Vengerov od jedenácti.

Od svých jednadvaceti jste na škole učil, měl jste výborné žáky, dobré postavení... Co se stalo, že jste se sebral a odjel do ciziny?

První odjel Bronn, následovali jeho žáci, poté pár profesorů přesídlilo do Izraele, prostě pomalu to všecko šlo dolů... Hlavním důvodem však byla politická situace v Rusku. Devadesátá léta, to byl kriminál a teror. Jednoho mého žáka zabili přímo na ulici, protože nějaké skupince odmítl zahrát. Před mým odjezdem už na škole zůstalo jen pár mých spolužáků, ostatní ujeli do světa.

Ve vás však už také zrál rozhodnutí odejít. Proč jste si vybral právě Českou republiku?

Na základě zkušenosti mé maminky, která Československo navštívila, když jí bylo šestadvacet let. A také jsem měl určitou představu o české historii, hodně jsem hrál Ševčíka, četl jsem v ruštině Haška, líbily se mi české filmy... No a znal jsem tradici Pražského jara, věděl jsem, s jakým úspěchem se v Praze setkali Rostropovič, Oistrach, Richter, Gilels... A v roce 1999 jsme se tu s maminkou octli.

Jaké byly největší překážky, které jste tehdy musel překonávat?

Jednoznačně ta největší byla, že jsem z Ruska. A další, že mám ruskou školu hraní. Přece jen je odlišná od těch jiných, dávám asi do své hry víc emocí, než jste tady zvyklí. Na druhou stranu jsem potkával lidi, kteří mi ohromně pomohli. Například tehdejší ministr kultury Pavel Dostál. Nebýt jeho, nedostal bych do měsíce povolení k trvalému pobytu ze zvláštních důvodů. Pochvalně se o mně a o mé interpretaci Antonína Dvořáka vyjádřil i Josef Suk. Ale bohužel prorazil tady v Česku mi to také nepomohlo.

Tím, co můžete nabídnout houslistům jako pedagog, je vámi vypracovaná metoda, díky níž vedete své studenty jinak, než se učí nejen na našich, ale i světových školách. V čem spočívá?

Je založená na psychologii, práci s podvědomím a s energií, využívám bojové umění tai-chi, učím žáky správně se uvolnit. Základem mé metody je dokázat správně ovládat své tělo a svou mysl.

Jak tedy konkrétně vyučujete techniku?

Naši učitelé nás učili tahat smyčec oběma směry. Nahoru a dolů. Ale já říkám, že dolů tahat nemusíte, tam ruka padá sama. Když jí uměle pomáháte, okamžitě se to na zvuku pozná. U velkých houslistů vidíte tu lehkost pravé ruky. Ale museli na to přijít léty cvičení a v podstatě intuitivně. Kdežto já jsem každý pohyb matematicky propočítal. Ale – nejprve je třeba odstranit to napětí, které sedí v hlavě. A k tomu používám prostředky

jógy, tai-chi... Dále je třeba pochopit, co je třeba udělat, napravit, odstranit špatné návyky. Když slyším nějakého houslistu a vidím chyby, kterých se dopouští, vím přesně, jak je napravit. Nikdy nepustím žáka cvičit, dokud mu nevysvětlím každý krok, jak má cvičit. Další součástí mé metody je, že mi žáci cvičí bez nástroje. Když se totiž učí novou skladbu zpaměti, při hraní používají paměť prstů. Ale při pouhém studiu not používáte logiku. A ta je silnější.

Prý máte většinu žáků z ciziny?

Ano, ale to neznamená, že bych nechtěl učit české žáky. Asi o mně nevědí. Jinak mým žákem je slovenský houslista Marek Zwiebel z Pavel Haas Quartet, mám žáky ve Španělsku, v Americe. A každou neděli dávám hodiny po skypu jednomu studentovi z Juilliard School.

Součástí vaší metody je i otužování. Jak jste k tomu dospěl?

Velmi snadno. Vždyť pocházím ze Sibíře! Plaval jsem v Bajkalu, jehož teplota v létě byla osm stupňů. Přestože jsem se narodil v Irkutsku, nemám zimu rád. Byl jsem vždycky hubený a pořád mi byla zima. To bylo nepříjemné. Ale pochopil jsem jednu věc. Když nemůžeš nic změnit, nezbyvá, než se s tím skamarádit. Začal jsem tedy měnit svůj vztah k chladu. Nejprve doma na zahradě – postát ve sněhu, polít se dvěma kýbly vody...

Tohle mi trvalo pár let. No a když jsem se dozvěděl, že v Praze existuje Klub otužilců, hned jsem se přihlásil.

Vy jste tedy jedním z těch odvážných, co se na Štěpána noří do Vltavy?

Ano. A protože jsem mezi nimi jediný houslista, jednou mě vyzvali, abych zahrál Vltavu. Všichni byli v kožiších a já hrál v plavkách Smetanu. Pak jsem skočil do řeky, která měla plus pět stupňů, a uplaval jsem tři sta metrů.

Obraťme se k vašemu koncertnímu vystupování. Vedle vaší domény – židovské hudby – se věnujete i komorním programům pro housle a klavír. Kdo vás doprovází?

Moje maminka, která je klavíristka a do České republiky přišla v roce 1999 spolu se mnou.

Účinkoval jste i v literárních večerech. Jaký vztah máte k poezii?

Velmi vřelý. Navíc rád na básně improvizuju. Proto mě tyhle literární večery velice bavily. Setkal jsem se díky nim s Táňou Medveckou, Alfredem Strejčkem, s Miroslavem Moravcem, Radovanem Lukavským...

Vím, že si Radovana Lukavského velmi vážíte, dokonce jste ho přirovnal k vynikajícímu ruskému herci Innokentiji Smoktunovskému. Čím jsou si tito dva výjimeční umělci podobní?

Otužování je podle Alexandra Shonerta i prostředkem, jak překonat strach a trému

Alexander Shonert s Josefem Sukem

„Je to geniální kumštýř, bohem nadaný. Byl jsem dojatý, protože můj slavný pradědeček si zasloužil, aby byl takto interpretován.“

Josef Suk o Shonertově interpretaci skladeb Antonína Dvořáka

Ta podobnost nespočívá jen v tom, že jsou oba herci. Je to hlubší. Podstata tkví v jejich osobnostech, v jejich inteligenci, jejíž součástí je vzdělání. Vzpomínám si, že kdysi dávno jsem s Radovanem Lukavským vystupoval v Malostranské besedě. A on najednou začal recitovat báseň Johanna Sebastiana Bacha. Já muzikant do té doby vůbec nevěděl, že Bach psal básně! Pro mě to byl šok. Nemohl jsem zareagovat jinak, než že jsem zahrál na housle Bacha. – A lidi brečeli.

Ale výše zmínění herci nejsou jedinými, kdo vás z českého divadla zaujal. Prý máte velmi blízký vztah k Járovi Cimrmanovi?

Znali jsme se s Ladislavem Smoljakem a on mě k Cimrmanům přivedl. Důležité asi je, že jako cizinec jsem dokázal pochopit cimrmanovský humor. Je to sice jiný svět, než na jaký jsem byl zvyklý, ale měl jsem dobrou průpravu – četl jsem Haška.

Čím vás zaujal český muzikant Karel Hašler, jehož hudbu také hrajete?

To bylo asi v roce 2003, kdy mi ho objevila spisovatelka Alena Hejnová. Na Ovocném trhu probíhal festival písniček Karla Hašlera a Alena mi řekla, abych tam také zahrál. Vystupoval Štěpán Rak, Jiří Suchý... Já jsem o Karlu Hašlerovi nikdy předtím neslyšel a to možná byla

výhoda. Jeho hudbu jsem interpretoval úplně jinak. Nebral jsem ho jako písničkáře, ale zkusil jsem z toho udělat klasickou kompozici. Mělo to úspěch i v zahraničí, i když tady v Česku se občas setkávám s úsměšky, že tahle „pokleslá“ muzika do vážné hudby nepatří. Ale já si z toho nic nedělám, říkám – nejsou špatné skladby, jsou špatní interpreti.

Úzce jste spolupracoval s hudebním skladatelem Karlem Svobodou. Jak jste si rozuměli?

Výborně. Jednou mě slyšel hrát ve Španělské synagoze a oslovil mě, abych se podílel na hudbě pro jeho muzikál Golem. Navíc mi řekl, že nikdo jiný to tak dobře nezahraje. Židovská muzika je pro mě zásadní, vždyť jsem sám Žid. Ale musím upřesnit jednu věc. Nehraju židovský folklór, jsou to moje vlastní skladby.

Vy se necháváte ovlivňovat i jazzem...

I to patří k mým kořenům – můj otec byl jazzový klavírista. S jazzem jsem v Čechách ale moc neprorazil. Přišel jsem, že chci hrát jazz, a oni mi řekli, dobrá, tak zahrajte jako Grappelli. A já na to, ale já nejsem Grappelli, hraju po svém... Mám třeba nahrávku, kde hraju Coltranea. Ovšem po svém. Nechci dělat kopie. Každá kopie je horší než originál. Ale vážím si českých jazzmanů jako Jiřího Mráze, Milana Svobody, Emila Viklického...

Nestýská se vám po vlastní kultuře?

Podívejte se, chybí mi příroda, Bajkal... Ale po těch sedmnácti letech, co jsem tady, jsem se změnil. Před šesti lety jsem byl v Moskvě – jako český houslista – a zjistil jsem, že jejich mentalita je mi už cizí. Vrátit bych se už nedokázal. V Rusku bych už byl větší cizinec než tady.

Jak se díváte na projevy jednoznačné politické podpory ruských umělců, například Valerije Gergijeva nebo Denise Matsujeva, Putinovi?

Neskrývám svůj názor. Mně se nelíbí politika Putina. Ale nejsem proti Rusku. To je velký rozdíl! Když jste zmínila tahle dvě jména – mimochodem Matsujeva znám od deseti let, také pochází z Irkutsku –, nesouhlasím s jejich polickým

angažováním. Toho by se takoví umělci jako oni měli zdržet. Ale kdykoli budu mít možnost jít na jejich koncert, půjdu, protože jsou to oba mimořádní muzikanti. Právě jako nesouhlasím s tím, že v Izraeli nechtějí hrát Wagnera. Chápu to, ale byl to mimořádný skladatel. Podle mě je škoda, když soudíme umělce podle jejich politických názorů. Nemusím s nimi souhlasit, ale nebudu ty lidi – geniální muzikanty – vylučovat jen proto, že si myslí něco jiného než já. Vadí mi, když v Čechách někdy ruší mé koncerty proto, že jsem z Ruska. Umění musí být na prvním místě.

Alexander a Natalia Shonertovi

Houslista a pedagog **Alexander Shonert** (www.shonert.com) se narodil na Sibiři. Od roku 1999 žije a pracuje v Praze. Je známý nejen svým houslovým uměním (jeho specializací je zejména židovská hudba a improvizace), ale také originální pedagogickou metodou. Má žáky po celém světě včetně studentů proslulé Juilliard School. Je autorem knih *Advanced Violin Techniques* a *How to Master Firm Staccato Up and Down in 3 Lessons*.